

Stockholm 2023-04-29

Region Örebro län
Område Kultur och ideell sektor
Box 1613
701 16 Örebro

Remissvar kulturplan dnr 22RS11865

Ideell kulturallians synpunkter på *Remissversion, Örebro läns kulturplan 2024–2027*

Inledning

Här följer Ideell kulturallians remissvar angående Remissversion, Örebro läns kulturplan 2024–2027.

Ideell kulturallians är en samarbetsorganisation för den ideella sektorns riksorganisationer på kulturområdet. Våra medlemmar är ABF, Arbetstlivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam), Ax – Kulturorganisationer i samverkan, Bilda, Bygdegårdarnas Riksförbund, Folkets Hus och Parker, Folkrörelsernas konstfrämjande, Studieförbundet Ibn Rushd, Musikarrangörer i samverkan (MAIS), Medborgarskolan, Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet (NBV), Riksförbundet Sveriges konstföreningar, Riksteatern, Riksskådebanan, Sensus studieförbund, SIOS – etniska organisationer i Sverige, Studieförbunden, Studieförbundet, Studieförbundet Vuxenskolan, Sveriges Hembygdsförbund och Våra gårdar.

Ideell kulturallians välkomnar remissutgåvan av Region Örebro läns nya kulturplan, som bärs fram av viktiga principer. Vi ställer oss bakom kulturplanens syfte – att utveckla ett fritt och mångfasetterat kulturliv och möjliggöra för länets invånare och besökare att ta del av och själva skapa kultur. Kulturplanen utgår från att kulturen ska vara en fri och obunden kraft, och vi uppskattar att denna hållning genomsyrar kulturplanens samtliga delar.

Våra synpunkter och förslag handlar därför om förtydliganden och kompletteringar.

Ideell kulturallians synpunkter

Begrepp för den ideella kultursektorn

Vi noterar att man i texten använder flera olika begrepp för den ideellt organiserade kultursektorn, till exempel: civilsamhället, föreningslivet, kulturföreningar, eldsjälarna, ideella organisationer.

Vi föreslår att den ideella/idéburna kultursektorn ges en tydlig definition i kulturplanen, och att begreppen sedan används konsekvent genom planen.

Den ideella kultursektorn definieras som en del av civilsamhället – det vill säga arenor skilda från staten, marknaden och det enskilda hushållet – där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för ett gemensamt mål, ideal eller intresse. Ideellt arbetande personer kan *agera* professionellt. Organisationer inom civilsamhället kan vara arbetsgivare, men *ideellt arbete* sker oavlönat.

Nedan följer kommentarer, synpunkter och frågor som hänvisar till texten under respektive rubrik i remissversionen av kulturplanen.

5 Örebro läns förutsättningar för kulturutveckling

5.1 Flernivåstyrningen av kulturen och 5.2 Samverkan inom flernivåstyrningen

Innan kulturplanen går in på de mer konkreta delarna, förklaras hur de tre offentliga nivåerna samspelar i kultursamverkansmodellen. Vi sätter värde på denna introduktion som tydligt visar ansvarsfördelningen mellan de statliga, regionala och kommunala nivåerna i flernivåstyrningen.

5.3 Kultur genom civilsamhället

Vi anser att avsnittet "Kultur genom civilsamhället" väl beskriver den idéburna kultursektorns roll i regionens kulturliv. Där framgår att de idéburna föreningarna ökar möjligheten till deltagande i kulturlivet, att de är arrangörer av kultur samt att de tillhandahåller lokaler för kultur, det vill säga utgör en viktig del av den organisatoriska och fysiska kulturella infrastrukturen i Region Örebro län. Vi har några förslag till förtydliganden och kompletteringar:

Vi föreslår i inledningen ovan att begreppen för den ideella kultursektorn definieras och används konsekvent genom planen.

Vi föreslår att avsnittet kompletteras med en skrivning om ideell organisering och vad organisationsformen betyder för delaktighet i kulturlivet. Det handlar om kvaliteter som pekar direkt mot "Social sammanhållning och demokrati", som är ett av de prioriterade områdena i Örebroregionens RUS. Vi menar att den ideella kultursektorn bidrar med en djupare form av delaktighet än "bara" tillgängliggörande. De ideella föreningarna karaktäriseras av att de samlar människor kring gemensamma intressen, de är idédrivna och drivs inte av ekonomisk vinst. Det ideellt organiserade kulturlivet har en demokratisk uppbyggnad som gör medlemmarnas engagemang meningsfullt. Det är sällan långt mellan idé och genomförande, när man arbetar tillsammans kan idéer uppstå, prövas, utvecklas och förverkligas.

Vi föreslår att avsnittet även kompletteras med en skrivning om att den ideella kultursektorn har en viktig roll som uppdragsgivare för de professionella kulturskaparna, och därmed bidrar till att de får uppdrag och intäkter.

5.3.3 Region Örebro läns stöd och dialog med civilsamhället

Ideell kulturallians vill här passa på att påpeka att representanter från vår organisation gärna bjuds in till samråd kring frågor som rör den ideella kultursektorn i Region Örebro län.

6. Kultur i ett förändrat samhälle – utmaningar i Örebro län

Vi föreslår ett tillägg under den första listan med utmaningar för det professionella kulturlivet:

- *De ekonomiska förutsättningarna för ideella arrangörsföreningar och föreningar som ansvarar för kulturlokaler har drastiskt försämrats till följd av ökade elpriser, hyreshöjningar och övriga kostnadsökningar,*

Vi får signaler om att många av våra medlemmar har svårt att få tillbaka publiken efter pandemin. Vi anser att det är viktigt att man har det i beaktande när man planerar framåt. Det har skett ganska stora förändringar under pandemitiden inom den idéburna sektorn. Styrelser har förnyats, men saknar planering och erfarenhet för att komma igång snabbt. Kulturutövare har tagit andra anställningar för att kunna överleva och är inte tillgängliga, medan nya utövare är okända och har svårt att få uppdrag. Publiken har anpassat sig till ett digitalt utbud utan resor, vilket har betydelse när reskostnaderna blir höga.

Vi föreslår därför ett tillägg under den andra listan med utmaningar kring möjligheten att ta del av kultur och skapa kultur:

- *Den ideella kultursektorn har ännu inte återhämtat sig efter pandemin då viktiga nätverk med professionella utövare bröts upp, och det är svårt att få tillbaka publiken,*

6.1 Kultur i hela länet

Ett vanlig villfarelse är att det ideella engagemanget minskar, att färre vill engagera sig i föreningslivet. I själva verket visar forskning att det ideella engagemanget är konstant och inte har minskat. Över tid verkar föreningslivet förändras. Det är inte säkert att det tar sig samma uttryck som förut, människor engagerar sig exempelvis i nya former av föreningar och nätverk, men engagemanget är konstant över tid. Vi anser att det är farligt att upprepa ett felaktigt påstående om att färre väljer att engagera sig i det ideella kulturlivet.

Däremot är det sant att läget för den ideella kultursektorn är tufft: sektorn har länge varit underfinansierad, och drabbades hårt av pandemin. Den som idag engagerar sig i en styrelse kan inte ägna sin tid enbart åt sitt kulturella intresse, utan måste ägna mycket tid åt att jaga in pengar, och att hitta lösningar för att täcka löpande kostnader för exempelvis lokaler och underhåll.

Vi föreslår att följande mening stryks: ”En trend är dock att färre väljer att engagera sig i föreningslivet, vilket innebär att delar av den kulturella infrastrukturen försvagas.”

6.2 Bristande kulturell infrastruktur

Den ideella kultursektorn är en betydelsefull del i regionens kulturella infrastruktur. Men i stycket om den bristande kulturella infrastrukturen framgår inte våra medlemsföreningars viktiga roll. Den ideella kultursektorn bidrar med kraft och sammanhållning, och ingår i ett känsligt kretslopp tillsammans med de professionella kulturskaparna. De lokalthållande föreningarna ansvarar för scener, dansgolv, replokaler, mötesrum, verkstäder, filmdukar, kulturmiljöer. Föreningarna skapar fler arbetstillfällen, ger professionella kulturskapare uppdrag där de får tillfälle att framträda och möta sin publik.

Vi föreslår att stycket kompletteras och tydliggör de ideella kulturföreningarnas roll för den kulturella infrastrukturen, och de hot och utmaningar som det ideellt organiserade kulturlivet brottas med efter pandemin och med dagens kostnadsökningar.

6.3 Teknisk och digital utveckling

I avsnittet om teknisk och digital utveckling saknas beskrivning av den ideella kultursektorns utmaningar och möjligheter med digitalisering. De ideella föreningarna erbjuder viktiga mötesplatser för distribution av kultur, men har stora behov av teknisk upprustning och utbildning inom ny teknik.

Vi föreslår att den ideella kultursektorns utmaningar och möjligheter ges plats i texten.

I det avsnittets andra stycke används begreppet ”semiprofessionella”. Vi menar att begreppet är problematiskt. Eventuellt syftar det på dem som utövar kultur på fritiden, eller på dem som inte har utbildning, eller utövar kultur ideellt på sin fritid. Begreppet används här och på flera ställen i kulturplanen.

Vi föreslår att kulturplanen genomgående stryker ”semiprofessionella” och istället förklarar vilka som åsyftas med begreppet.

6.5 Kulturens frihet – ett uttryck för demokrati

Vi ställer oss helhjärtat bakom avsnittet om kulturens frihet och dess roll för den demokratiska samhällsutvecklingen. Vi noterar också att denna hållning på ett bra sätt följs upp i kulturplanens olika delar.

6.6 Ett livskraftigt professionellt kulturliv

6.6.1 Att skapa kultur

Den ideella kultursektorn är en viktig uppdragsgivare för de professionella kulturskaparna. Här finns behov av att utveckla det ideella arrangörskapet, stärka nätverken och höja kunskapen om kulturella uttryck, villkor kring ekonomiska ersättningar, med mera. Det finns också behov av att rusta upp, tillgängliggöra och anpassa lokaler för kultur, för ska det ska fungera bra för professionella utställningar, scenframträdanden eller liknande.

Vi föreslår att avsnittet kompletteras med en skrivning om insatser för arrangörsutveckling.

Vi föreslår att avsnittet kompletteras med en skrivning om satsningar på upprustning av den ideella kultursektorns lokaler för kultur.

Vi föreslår att Region Örebro län ska främja stärkt samverkan och underlätta samarbeten mellan den idéburna kultursektorn och de professionella kulturskaparna.

6.7 Allas rätt att ta del av kultur

6.7.1 Barn

Många barn får möta kultur utanför hemmet för första gången genom verksamhet som bedrivs av ideell kultursektor. Därför är satsningar på de ideella föreningarnas barnverksamhet en viktig satsning på barns rättighet att ta del av kultur. Civilsamhället nämns som en av ”andra parter” i texten, men kommer i skymundan för kommunala verksamheter.

Vi föreslår att avsnittet kompletteras med en skrivning om den ideella kultursektorns roll för barns möjlighet att ta del av kultur.

6.7.2 Socioekonomi

På samma sätt som i avsnittet ovan om barn, är den ideella kultursektor viktig för möjligheten att ta del av kultur för den som bor i ett område med socioekonomiska utmaningar. Bland annat utgör de så kallade etniska föreningarna en självklar potential.

Vi föreslår att avsnittet kompletteras för att förtydliga den idéburna kultursektorns roll i socioekonomiskt utsatta områden.

6.7.3 Andra faktorer som påverkar möjligheter att ta del av kultur

Många föreningar som ansvarar för kulturlokaler eller kulturmiljöer har stora utmaningar i att erbjuda tillgängliga lokaler för såväl deltagare som den som skapar kultur.

Vi föreslår att avsnittet kompletteras för att även ta med den ideella sektorns kulturlokaler i beskrivningen av utmaningarna.

8. Vi skapar utveckling i Örebro län

8.1–9

Vi ställer oss bakom de regionala utvecklingsmålen om stärkt kulturell infrastruktur, breddat deltagande och stärkt samverkan. Vi tror att stärkt samverkan mellan offentlig och idéburen kultursektor är ett bra sätt att möta de utmaningar som beskrivs ovan i avsnitt 6. *Kultur i ett förändrat samhälle – utmaningar i Örebro län*. Med stärkt samverkan öppnas också möjligheter till konkret samarbete, utbyte, samordning av resurser och utveckling av nya arbetssätt.

Kulturplanen har genomgående en tydlig struktur som är lätt att följa och förstå, något som är lovande inför regionens utvecklingsarbete under kulturplaneperioden. Det märks inte minst under de avsnitt som beskriver de konstområden som ingår i modellen – teater, dans, musik, kulturarv, slöjd, bild och form, film, litteratur. Vi uppskattar särskilt att kulturplanen beskriver den roll folkbildningen och den övriga ideella kultursektorn spelar inom varje område.

Vi vill här ta upp begreppet "amatör". Vi är medvetna om att det är ett begrepp som ofta används inom teater, men begreppet är främmande inom andra områden. Vi menar att begreppet är problematiskt, att det skulle behöva definieras tydligare eller bytas ut.

Begreppet "amatör" har trots sin vackra ursprungsbetydelse från franskan ("en som älskar") fått en nedsättande klang genom sin koppling till "amatörmässig", i motsättning till någon som är "proffsig". Den nedsättande betydelsen kan exempelvis anas under 8.2.2 Dans där det talas om "från amatör till professionell nivå". I själva verket handlar det inte om "nivåer" utan verksamheter med olika grundförutsättningar. Vi uppfattar att Region Örebro län med begreppet "amatörer" syftar på personer som ägnar sig åt en verksamhet av eget intresse utan att ha den som yrke – det vill säga ideella utövare eller ideellt organiserad kultur – men att det inte är menat som något nedsättande.

Vi föreslår att följande begrepp "amatör" stryks och genomgående ersätts med "ideellt organiserade".

10. Uppföljning, utvärdering och kunskapsutveckling

Det saknas statistik och kunskap om den ideella kultursektorns verksamhet. Frågorna är många: hur många deltar i det ideellt organiserade kulturlivet, hur kompletterar det ideellt organiserade kulturlivet institutionernas verksamhet, hur mycket ekonomisk stöd tillförs sektorn från regioner, kommuner och genom kultursamverkansmodellen, etcetera.

Vi föreslår att Region Örebro län utvecklar sätt att följa upp den ideella kultursektorn som en del av sin utvärdering och kunskapsutveckling.

Anna Livion Ingvarsson
verksamhetschef Ideell kulturallians